

ACADEMIA ROMÂNĂ
ȘCOALA DE STUDII AVANSATE A ACADEMIEI ROMÂNE
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE
INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE „VASILE PÂRVAN”

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

**HABITATUL POPULAȚIEI GETICE DIN MUNTENIA CENTRAL-
ESTICĂ ÎN A DOUA EPOCĂ A FIERULUI (SEC. IV-I a. Chr.)**

CONDUCĂTOR DE DOCTORAT,
DR. VALERIU ȘÎRBU, C.S. I

STUDENT-DOCTORAND,
ANIȘOARA (STOIAN) TOPÂRCEANU

- 2024 -

CUPRINS

Abrevieri	3
Introducere. Motivația alegerii temei. Stadiul de cunoaștere - Istoriografia problemei.	
Ce ne propunem.	5
I. Cadrul geografic și resursele naturale ale Munteniei	9
I.1 Cadrul geografic (relief, ape curgătoare, lacuri, căi de comunicații etc)	9
I.2 Resursele naturale ale solului și subsolului.....	10
II. Sursele scrise privitoare la Muntenia (populație, relief, climă, bogății)	13
III. Repertoriul descoperirilor getice din Muntenia central-estică (sec. IV-I a. Chr.) ..	24
IV. Analiza descoperirilor	203
IV. A. Așezările.....	203
IV. A.1 Așezări fortificate.....	203
IV. A.2 Așezări nefortificate.....	210
IV. B. Structurile de locuire	214
IV. B.1 Bordeie	214
IV. B.2 Semibordeie/locuințe adâncite.....	220
IV. B.3 Locuințe de suprafață.....	222
IV. C. Structuri de cult: zone sacre, temple, altare decorate (<i>eschara</i>)	227
IV. D. Amenajări gospodărești	235
IV.D.1 Gropi.....	235
IV.D.2 Cuptoare exterioare.....	241
IV. D.3 Vetre exterioare.....	243
IV. D.4 Aglomerări de materiale	245
IV.D.5 Podine fără elevație (?)	246
IV.E. Organizarea internă a așezărilor (gruparea, asocierea structurilor de locuire și a amenajărilor gospodărești).....	247
V. Concluzii	250
VI. Varia	261
VI. 1. Bibliografie	261
VI. 2. Anexa 1. Lista cu așezările getice din Muntenia central-estică (sec. IV-I a. Chr.) ..	279
VI. 3. Anexa 2. Lista cu necropole, descoperiri funerare izolate, tezaure și descoperiri izolate importante din Muntenia central estică (sec. IV-I a. Chr.)	337
VII. Ilustrația (Listă ilustrații, Anexa 3, Hărți, Planșe)	347-457

INTRODUCERE

Introducere. Motivația alegerii temei. Stadiul de cunoaștere - Istoriografia problemei. Ce ne propunem.

Câmpia Munteniei a oferit condiții de locuire în toată această perioadă de timp la care facem referire, datorită condițiilor geografice și a climei prielnice.

Investigațiile arheologice desfășurate până în 1979 în Muntenia ne-au oferit posibilitatea cunoașterii culturii geto-dace, fiind repertoriate până în acel moment 213 așezări. În majoritatea așezărilor din Câmpia Dunării locuirea încetează spre finalul sec. I a. Chr., puține fiind cele cercetate arheologic în care locuirea populației getice evoluează și în sec. I p. Chr.

Tema pe care am ales să o cercetez vine în completarea a ceea ce m-a preocupat și am studiat în timpul facultății, întrucât tema lucrării mele de licență a fost: *Așezări getice pe sectorul inferior al Dunării de jos în a doua epocă a fierului* (lucrare susținută la Universitatea Ovidius, Constanța, 1999), coordonată de regretatul profesor Mihai Irimia.

Absența unei lucrări ample de actualitate, care să ne ofere informații despre așezările geților din Muntenia, încadrate cronologic în perioada sec: IV - I a. Chr., ne-a dat ocazia de a analiza și prezenta prin intermediul proiectului nostru o situație mai clară, la zi, a descoperirilor arheologice, a tipologiei așezărilor, a istoricului cercetărilor și a modului cum acestea au evoluat de-a lungul timpului.

Proiectul nostru, *Habitatul populației getice din Muntenia central - estică în a doua epocă a fierului (sec. IV-I a. Chr.)*, se axează, în principal, pe analiza descoperirilor arheologice ce reflectă habitatul populației locale din Muntenia.

Prin acest proiect ne propunem să facem o sinteză a elementelor de habitat ale populației getice din Muntenia central-estică (sec. IV-I a. Chr.) și o actualizare a repertoriului așezărilor din acest areal. Cercetările sistematice, cercetările preventive, sondajele și periegezele au evidențiat 364 de puncte în care au fost descoperite vestigiile de locuire ce au aparținut populației getice, fie că este vorba despre așezări cu structuri de locuire și amenajări gospodărești (locuințe, gropi, vetre, cuptoare etc.) sau doar despre descoperirea unor fragmente ceramice.

Prin corelarea datelor mai vechi legate de așezările getice din Muntenia central-estică (sec. IV-I a. Chr.), cu cele mai recente, am încercat realizarea unei situații cât mai clare a existenței, a numărului și a tipologiei acestor descoperiri. Pe lângă analiza elementelor de habitat ale populației getice din Muntenia central-estică, prin proiectul nostru ne propunem și realizarea unei actualizări a situației necropolelor, descoperirilor funerare izolate, tezaurilor și descoperirilor izolate importante.

În *Anexa 2* am inclus necropolele, descoperirile funerare izolate, tezaurile și descoperirile izolate importante, atât pentru a completa informațiile privind prezența geților în zonă, cât și pentru a evidenția căile de circulație și comerciale ale acestora din sec. IV-I a. Chr.

I. CADRUL GEOGRAFIC ȘI RESURSELE NATURALE ALE MUNTENIEI

I.1 Cadrul geografic (relief, ape curgătoare, lacuri, căi de comunicații etc)

Câmpia Munteniei face parte din Câmpia Română și se întinde pe stânga Dunării, între apele Oltului și ale Buzăului, fiind limitată în nord de platforma piemontană getică și Subcarpații Meridionali. Limita de miazănoapte - convențională - trece aproximativ prin următoarele localități: Slatina, Pitești, Găiești, Dragomirești, Târgoviște, Băicoi, Urlați, Buzău și Brăila. Caracterul particular al reliefului acestei regiuni constă în faptul că se pot separa trei suprafețe: câmpiile, terasele și luncile.

Zonele din Muntenia la care vom face referire sunt: Câmpia Burnazului (zona Giurgiu), Câmpia Bucureștilor, cuprinsă între râurile Argeș și Prahova și Dâmbovița (zona Argeș, Dâmbovița, Ialomița, Prahova, Buzău) și Câmpia Bărăganului (zona Călărași, Ialomița, Brăila).

I.2 Resursele naturale ale solului și subsolului

Solurile dominante în Câmpia Munteniei au fost dintotdeauna cernoziomurile și solurile de stepă sau silvostepă. Resursele naturale au fost foarte importante pentru existența și dezvoltarea comunităților umane. Factorii geo-morfologici și climatici ai acestei zone au dus la posibilitatea populației getice de practicarea agriculturii. În zona de est a Câmpiei Române erau cultivate: grâul, orzul, orzoaica, bobul, mazărea, linte, muștarul, macul, năutul și plantele textile (inul, cânepa). Dovezile privind cultivarea plantelor au fost descoperite în așezările getice de la: Barboși, Grădiștea, Crăsanii de Jos-*Piscul Crăsanii* și Popești.

Oase de animale domestice au fost găsite în toate siturile getice din Muntenia, pentru care au fost făcute analize de specialitate astfel: Pietroasa Mică-*Gruia Dării*, Vlădiceasca, Bordușani-*Popină*, Cățunu, Valea Argovei, Conțești, Brănești, Chirnoși-*Rudărie*, Militari-*Câmpul Boja*, Radovanu, Mironcești-*Conacul lui Palade* și Mironcești-*Coasta*.

În așezările getice din Câmpia Română de la Crăsanii de Jos-*Piscul Crăsanii*, Popești, Radovanu, Vlădiceasca, Cârlo-mănești, Grădiștea, Căscioarele, Greaca, Prundu și Cetățeni au fost identificate, pe baza analizelor arheozoologice, următoarele mamifere sălbatice: *Castor fiber* (castor), *Lepus europaeus* (iepure), *Canis lupus* (lup), *Vulpes vulpes* (vulpe), *Ursus arctos* (urs), *Putorius putorius* (dihor), *Meles meles* (bursuc), *Felis silvestris* (pisică sălbatică), *Cervus elaphus* (cerb), *Capreolus capreolus* (căprioară), *Bos primigenius* (bour) și *Sus scrofa ferus* (mistreț).

II. SURSELE SCRISE PRIVITOARE LA MUNTENIA (POPULAȚIE, RELIEF, CLIMĂ, BOGĂȚII)

Istoria ținuturilor locuite de geți în secolele IV-III a. Chr. este foarte puțin cunoscută. Informații legate de existența populației getice în acest spațiu deținem și datorită surselor scrise literare, istorice și epigrafice antice. Primele informații ample despre geți le avem de la istoricul grec Herodot (IV, 93-96), care îi definește ca fiind: „cei mai viteji și mai drepti dintre traci”. Cel care menționează, însă, pentru prima dată în scris pe geții din Câmpia Munteniei este Arrian (*Anabasis* I, 3, 4).

Alte surse scrise privitoare la Muntenia sunt izvoarele cartografice. Informații privind hidrografia Munteniei secolului al XVII-lea sunt cuprinse în *Harta Țării Românești a Stolnicului Cantacuzino*, unde hidrografia este amplu ilustrată, prin râurile Dâmbovița, Argeș, Ialomița, Călmățui (vechiul curs al Buzăului) și lacurile Snagov, Căldărușani, Mostiștea, dar apar și numele unor localități precum: „Poppești, Greaca, Prundul, Radonani (Radovanu), Stenica (Stelnica) și Grădiște” (<https://ro.wikipedia.org/wiki/>).

Pe hărțile militare austriece din secolul al XIX-lea, pe teritoriul Valahiei, sunt semnalate o parte din așezările unde au fost ulterior descoperite urme de locuire getică, astfel: “Zimnitza, Adunatzi Copăceni, Mogoșești, Popești, Mihailești (Argeș); Radovan, Prundu, Greaca, Pietroiu (Călărași); Stelnica, Bordușani - Movila Popina, Krăsanii de Jos - Movila Kopuzului (Ialomița), Baraboș (Galați); Grădiștie de Jos, Grădiștie de Sus (Brăila), Petroasa de Jos, Petroasa de Sus (Buzău) și Cetățeni de la Negru Vodă (Argeș)” (<https://mapire.eu8>).

III. REPERTORIUL DESCOPERIRILOR GETICE DIN MUNTENIA CENTRAL-ESTICĂ (sec. IV-I a. Chr.)

În acest capitol ne-am propus să analizăm cele 364 de așezări getice, folosind o fișă în care a fost menționat: codul siruta; localitatea; toponimul; codul RAN: și/sau LMI; localizarea punctului și forma de relief; tipul de cercetare; tipul complexelor și caracterizarea generală; cronologia și bibliografia.

Ex: 67611 ADÂNCATA, COM. GURA OCNIȚEI, JUD. DÎMBOVIȚA

Pod Pâscov (Ghimpuri); cod RAN: 67611.01; cod LMI: DB-I-m-B-16956.02

Situl se află în extremitatea sudică a comunei, în stânga râului Pâscov (Pl. 1; 2/1; 7/1).

Cercetare de teren: C. Preda 1954.

Au fost descoperite fragmente ceramice și un tezaur compus din 46 monede de tip Vârteju-București, 6 tetradrahme thasiene emise în 148 a. Chr.

Sec. II -I a. Chr.

Bibliografie: Preda 1957, 380-389; Poenaru-Bordea, Condrea 1972, 109-131; Mitrea, Brob 1981, 349-351; Olteanu 2002, 142; <http://ran.cimec.ro/sel.asp?descript=adanca-gura-ocnitei-dambovita-situl-arheologic-de-la-adanca-pod-pascov-cod-sit-ran-67611.01>

(accesat: 7.12. 2022).

IV. ANALIZA DESCOPERIRILOR

În capitolul **Analiza descoperirilor** ne-am propus o clasificare a tipurilor de așezări (fortificate, nefortificate), o analiză amplă și de actualitate a structurilor de locuire (bordeie, semibordeie/locuințe adâncite, locuințe de suprafață), a structurilor de cult (zone sacre, temple, altare decorate) și a amenajărilor gospodărești (gropi, cuptoare exterioare, vetre exterioare, aglomerări de materiale).

IV. A. Așezările

În ceea ce privește așezările, constatăm că geții din Muntenia nu au avut preferință pentru o anumită formă de relief, ci s-au așezat acolo unde au găsit condiții prielnice de trai și, în primul rând, o sursă de apă. Așa se explică faptul că toate așezările se află pe malul unor râuri sau în apropierea unor lacuri ori izvoare naturale. Majoritatea așezărilor din această perioadă nu sunt fortificate.

Așezările getice din secolele IV a. Chr. - I a. Chr. au fost clasificate pe baza câtorva criterii principale, anume având în vedere locul ales pentru așezare, mărimea acesteia (implicit importanța din punct de vedere economic, și politico-militar) și răspândirea locuințelor în cadrul ei.

IV. A.1 Așezări fortificate

Așezările fortificate sunt mai rar întâlnite în Câmpia Munteniei. Elementele de fortificare a așezărilor erau reprezentate de șanț (simplu, dublu, triplu), șanț și val de pământ; val cu nucleu de piatră sau vitrificat și zid din lemn și pământ, din chirpici ori de piatră.

Cele mai numeroase așezări fortificate din Muntenia central-estică sunt poziționate în zona deal a arealului, astfel în județul Prahova la: Albești Paleologu-*La Pod*, Coada Izvorului-*La Grădiște*, Drajna de Sus-*La Cetățuie*, Făgetu-Vârfu *Prisacu*, Homorâciu-*La Cetățuie*, Mârlogea-*Piscul cu cioburi*, Pisculești-*La Cetate*, Podgoria-*Piscul cu cioburi* ș.a.

Alte așezări fortificate au fost descoperite în județul Dâmbovița la Aninoasa-*Râpa Târgului*, Dragodănești-*Podul Dâmboviței*, Iedera de Jos-*Dealul Cetățuia*; în județul Buzău la Căndești, Cărlomănești, Pietroasa Mică-*Gruia Dării* și Târcov-*Piatra cu Liliaci*, Călărași (Căscioarele-*D'aia parte*, Radovanu-*Gorgana I, Gorgana a II a*), Buzău (Căndești,

Cârlomănești, Pietroasa Mică-*Gruiu Dării*), Giurgiu (Popești-*Nucet*), Ialomița (Crăsanii de Jos-*Piscul Crăsani*).

IV. A.2 Așezări nefortificate

Așezările nefortificate, de altfel cele mai numeroase din zona de câmpie, au fost preferate de geți. În această categorie au fost incluse atât mari așezări, ce au ocupat poziții dominante, cu rol de nuclee politice, religioase și economice pentru așezările din jur, precum: Bordușani-Popină, Chirnogi-*Rudărie*, Grădiștea, Căscioarele și Vlădiceasca- *Ghergălăul Mare*, cât și altele de mai mică întindere.

Din categoria așezărilor nefortificate făceau parte cele aflate în apropierea diferitelor cursuri de ape, pe terase sau platouri, putând fi amintite cele situate la: Mironcești-*Coastă*, Milcovăț-*La Dig*, Letea Nouă-*La Grădină*, Letea Veche-*La pădure*, Cămineasca-*Măgura*, Bălănoaia, Stoienești, Mogoșești (jud. Giurgiu), Grădiștea Călărași, Grădiștea Coslogeni-*Măgura lui Negoită*, Unirea-*Rău*, Gâldău-*Centru și Cheson*, Pietroiu- *Centru*, Andolina, Chirnogi (jud. Călărași), Cetățeni-*Poiana Târgului și Monumente* (jud. Argeș).

Așezări nefortificate au fost descoperite și pe terasa unor râuri precum: Mozacu, în județul Argeș - Bughea, Câmpulug Muscel, Teiu din Deal; pe Ialomița în județele Dâmbovița și Ialomița - Crivățu, Bujoreanca, Băleni Sârbi, Cătunu, Bucu, Copuzu; pe Neajlov - Corbii Mari, Puntea de Greci și pe Colentina Decindeea, Urziceanca; pe Râmnicul Sărat, în județul Buzău - Băbeni-*Muchia Pușcașului*, pe Buzău - Berca, Sibiciul de Sus, Valea Lupului; pe Călmățui - Gherăseni-*Grindul Cremenea*, Pietrosu-*La Arman*, Spătaru; pe Cricovul Sărat în județul Prahova - Albești Paleologu, Cioranii de Jos, Jercălăi; pe Teleajen - Belciug, Făgetu, Gura Vitioarei; pe Clănița și Teleorman în județul Teleorman - Băbăița, Merișani și Lăceni.

În județul Ilfov au fost identificate așezări nefortificate tot pe terase, în preajma apelor, astfel: pe Dâmbovița - Bălăceanca, Ciurel, Dudești, Tânganu; pe Colentina - Cățelu Nou, Tei; pe Cernica - Căldăraru; pe Sabar - Bragadiru-*La Moară*, *Cărâmidărie*, Afumați-*La Moară*; și în București pe lacurile Băneasa, Grivița, Pantelimon și Tei.

IV. B. Structurile de locuire

Locuințele geților din întreaga lor istorie au putut fi împărțite în trei tipuri fundamentale: bordeie, semibordeie / locuințe adâncite și locuințe de suprafață.

IV. B.1 Bordeie

Bordeiele au fost, în general, puține, și întâlnite, cu precădere, în zonele de câmpie, ele fiind clasificate după forma gropilor: bordeie de formă rombică neregulată, de formă ovală sau rectangulară, bordeie de formă rotundă și bordeie cu contur patrulater și colțurile rotunjite.

IV. B.2 Semibordeie/locuințe adâncite

Semibordeiele/locuințele adâncite sunt nelipsite din așezările getice din zonele de câmpie și deluroase ale Munteniei. În funcție de planul acestora se pot grupa în trei tipuri principale: cvasirotunde sau ovale, patrulatere sau poligonale neregulate și patrulatere.

Acest tip de locuințe a fost întâlnit în așezări precum: Bărcănești, Belciug, Căldăraru, Crăsanii de Jos-*Piscul Crăsani*, Sărulești, Sibiciul-*Dealul Burdușoaia*, Târcov-*Piatra cu liliaci*, Cătunu-*Viișoara*, Petrișoru-*Ulmii lui Țârlea*, Popești și Vlădiceasca-*Ghergălăul Mare*.

IV. B.3 Locuințe de suprafață

Locuințele de suprafață au reprezentat cel mai numeros tip de structuri de locuire întâlnite la geții din Câmpia Munteniei, fiind descoperite la: Bălăceanca-*La malul trână*, Bărcănești, Bila-*La Fântână*, Pietroiu-*Centru*, Bragadiru-*La Moară*, Cățelul Nou, Budești-*Ciocârla*, Cătunu-*Viișoara*, Cârlomănești, Coslogeni-*Măgura lui Negoită*, Crăsanii de Jos-*Piscul Crăsani* și Târcov-*Piatra cu liliaci*.

Locuințele erau construite în două moduri: cu pereții din bârne de lemn sau cu pereții din lut bătut și armat cu pari înfiți în pământ, acoperișul, atât la unele, cât și la celelalte, era din paie, stuf, trestie.

IV. C. Structuri de cult: zone sacre, temple, altare decorate (*eschara*)

Zonele sacre din așezări și templele au fost plasate în partea fortificată, centrală și dominantă, în spații care să le asigure vizibilitate (Popești, Crăsanii de Jos-*Piscul Crăsanii*, Căscioarele-*D'aia parte*); în afara așezărilor la Conțești-*Lacul lui Bîrcă*, Ciolănești din Deal, Bănești-*Dealul Domnii*; o incintă, folosită doar ca loc sacru, a fost la Pietroasa Mică-*Gruiu Dării*.

Vetre decorate (*escharai*) ori altare au fost descoperite în numeroase așezări getice, ca la Băbăița, București-*Mihai Vodă*, Cotofenii din Dos, Cârломănești, Iedera de Jos-*Dealul Cetățuia*, Popești Leordeni, Crăsanii de Jos-*Piscul Crăsanii*, Radovanu, Târcov și Vlădiceasca.

IV. D. Amenajări gospodărești

IV.D.1 Gropi

În aria așezărilor din Câmpia Munteniei cele mai frecvente amenajări cu uz gospodăresc l-au reprezentat *gropile*, săpate pentru păstrarea proviziilor, extragerea lutului și a pământului de lipit din straturile inferioare, aproape toate transformate, apoi, în locuri de depozitare a resturilor menajere.

Gropile de provizii și menajere au fost răspândite pe toată suprafața așezărilor într-un număr diferit, de la un caz la altul.

În ceea ce privește forma gropilor, ele puteau fi cilindrice la Grădiștea, Căscioarele, Unirea-*Rău* (Gr.2), Crăsnii de Jos-*Piscul Crăsanii*, Însurăței, Bălăceanca-*La malul trznit* și Cârломănești; tronconice sau "clopot" la Căscioarele (50 de gropi), Grădiștea, Crăsanii de Jos-*Piscul Crăsanii*, Bordușani, Radovanu, Bucu-*Pochină*, Bălăceanca-*La malul trznit* și Sărulești; ovale la Grădiștea, Căscioarele, Malu Roșu, Chirnogi și Cârломănești; neregulate la Căscioarele (două gropi) și Grădiștea.

În așezările getice din Câmpia Munteniei un alt tip de groapă întâlnit a fost cea rituală sau de cult. Trei gropi rituale au fost descoperite la Grădiștea (Gr.124, Gr.126, Gr.127), care prin formă, ordonare, umplutură și inventar arheologic reflectă anumite credințe magico-religioase, Spiru Haret, care aveau pe fund un schelet de cerb, și cea de la Coslogeni.

Gropi cu caracter ritual au mai fost descoperite la: Bucureștii Noi, București-*Fundeni* în care au fost depuși câini întregi, Vadu Săpat-*La Siliște* și Spiru Haret- *Movila Cornu Malului*.

IV.D.2 Cuptoare exterioare

Cuptoare de meșter și de uz gospodăresc au fost descoperite la Chirnogi, Unirea-*Rău*, Radovanu, Bucu-*Pochină*, Sibiciu de Sus-*Dealul Burdușoia*, Bălăceanca-*La malul trznit*, Bălteni, Belciug, Cățelu Nou și Cârломănești și Pietroasa Mică-*Gruiu Dării*.

IV. D.3 Vetre exterioare

Vetrele fac parte, alături de cuptoare, din categoria amenajărilor de încălzit, iar prezența lor în diverse locuri ale așezărilor poate indica folosirea lor în comun de mai multe gospodării. Forma vetrelor era, de obicei, rotundă sau ovală la Grădiștea, iar la Căscioarele (*Șuvița Hotarului*, *Coinea I*, *Suharna* și *La Slom*) aveau formă rotundă, mai rar ovală.

Vetre exterioare au mai fost descoperite în așezările Schitu-*Gura Despei*, Popești, Crăsanii de Jos-*Piscu Crăsanii*, Ocnița-*Hoaga*, Târcov-*Piatra cu liliaci*, Căscioarele-*D'aia parte* și Vadu Săpat.

IV. D.4 Aglomerări de materiale

Aglomerări de materiale au fost descoperite la Căscioarele, în punctele *Șuvița Hotarului*, *Suharna*, *La Stână* și zona *Greaca-Prundu*. Aceste aglomerări de materiale erau zone circulare sau ovale, cu marginile neregulate, de dimensiuni diferite, între 0,80 x 2,00 m, ce constau din arsură, fragmente de vase, oase de animale, pietre, bucăți din pereții arși ai locuințelor. Probabil, aceste aglomerări au reprezentat zone de depunere a resturilor din

gospodărie. La *Târcov-Piatra cu liliaci* au fost descoperite cinci aglomerări de materiale în campania arheologică din 2019.

Aglomerări de materiale au fost descoperite la: *Budești-Bivolul*, *Căscioarele-D'aia parte* și *Suharna*, *Radovanu-Gorgana a II a* (jud. Călărași), *Crăsanii de Jos-Piscul Crăsani*, *Vlădeni* (jud. Ialomița), *Grădiștea-Movila Crestată* (jud. Brăila), *Greaca*, *Popești*, *Prundu*, *Schitu-Gura Despei* (jud. Giurgiu), *Moara Vlăsiei*, *Sintești* (jud. Ilfov), *Gura Vitioarei*, *Vadu Săpat* (jud. Prahova), *Zimnicea* (jud. Teleorman) și *Stoenești/Cetățeni* (jud. Argeș).

IV.D.5 Podine fără elevație (?)

Platformele erau tipuri de complexe despre a căror utilizare nu putem fi siguri și a căror denumire este improprie. Acestea erau zone cu contur mai mult sau mai puțin regulat, în care se găseau pietre, de regulă sparte și cu urme de ardere, oase de animale, fragmente de vase, din pereții locuințelor și arsură.

S-au găsit platforme la *Grădiștea*, *Schitu-Gura Despei* de formă ovală și dimensiuni de 1,50x0,95 m, formată dintr-o aglomerare de pietre de râu, fiind dificil de identificat utilitatea ei, *Crăsanii de Jos-Piscul Crăsani* și *Cârlomănești*.

IV.E. Organizarea internă a așezărilor (gruparea, asocierea structurilor de locuire și a amenajărilor gospodărești)

Cercetarea cu caracter de salvare și pe suprafețe mici a unor situri din zona *Căscioarele - Greaca - Prundu* nu a dus la sesizarea vreunei intenții de ordonare a complexelor de locuire sau a gropilor. Aceste complexe au apărut în toate zonele așezării, în concentrări diferite. La *Căscioarele-Coinea II* se poate spune că a existat o zonă specială destinată gropilor, ipoteză ce rezultă din numărul mare de gropi (10) comparativ cu cel al complexelor de locuire (2). Un caz aparte l-a reprezentat așezarea de la *Bordușani*, unde locuințele de suprafață erau aranjate pe două niveluri de locuire și după un plan stradal bine definit.

În așezarea getică de la *Grădiștea* complexe arheologice mai numeroase au fost observate în sud-estul, sud-vestul și pe latura de nord-est a popinei. Observațiile stratigrafice de aici au sugerat o "roire" a gospodăriilor în anumite zone ale popinei, nu o deplasare pe orizontală, într-o anumită direcție a comunității, iar gropile s-au concentrat spre marginile așezării, unde se aflau și complexele de locuire, dar nu se poate vorbi de zone destinate doar lor.

V. CONCLUZII

Muntenia a reprezentat leagănul înfloritoarei civilizații getice, mai ales pentru perioada sec. II - I a. Chr., când putem vorbi de o adevărată explozie demografică, confirmată prin abundența descoperirilor și cercetărilor arheologice din acest spațiu. Un număr mare de așezări getice au fost semnalate atât în zona de câmpie (*Călărași*, *Giurgiu*, *Ilfov*, *București*), cât și în zona de deal (*Prahova*, *Buzău*, *Dâmbovița*).

Grație săpăturilor sistematice și a cercetărilor de suprafață întreprinse de specialiști, se cunosc pentru teritoriul Munteniei o serie de așezări, necropole și descoperiri monetare, în tezaure sau izolate. Cercetările de până acum au arătat că de o locuire getică masivă a Munteniei se poate vorbi numai în secolele II - I a. Chr., perioadă în care asistăm la o adevărată explozie demografică. Pe lângă așezările fortificate și nefortificate au mai fost descoperite în Muntenia central-estică și 10 cetăți. Acestea au fost semnalate, în special, în zona de deal/munte în județele: *Prahova* (*Pisculești*, *Drajna de Sus*, *Homorâciu*, *Mârlogea*, *Tisa*), *Buzău* (*Pietroasa Mică-Gruiu Dării*, *Târcov-Piatra cu Liliaci*), *Teleorman* (*Orbeasca de Sus*), *Giurgiu* (*Popești*) și *Argeș* (*Stoenești/Cetățeni*).

Ca urmare a unor cercetări de teren au fost semnalate o serie de puncte pe care nu le-am putut include într-o anumite categorie și, de aceea, le-am denumit ”neprecizate”, deoarece aici au fost descoperite doar fragmente ceramice getice, ce nu au putut fi încadrate cronologic și tipologic, motiv pentru nu s-a putut preciza tipologia acestor așezări. În *Anexa 1* am prezentat informații despre cele 550 de puncte cu descoperiri getice, structurate astfel: tipul cercetării, tipul așezării (nefortificată, fortificată, cetate, neprecizată), complexele de locuire, amenajările gospodărești, cronologia și ilustrația. Repartizarea inegală a așezărilor getice din Muntenia central-estică se datorează, probabil nu lipsei acestora, ci, mai degrabă, datorită insuficiențelor cercetări de suprafață și sistematice din anumite zone (Argeș, Brăila, Ialomița, Teleorman).

În arealul așezărilor getice din Muntenia au fost descoperite necropole din perioada sec. IV - III a. Chr. la Brăila-*Brăilița*, Grădiștea-Coslogeni, Costeștii din Vale, Galbinași, Moșoaia, Stelnica, Vadu Săpat, Zimnicea, iar pentru perioada de maximă dezvoltare a geților (sec. II a. Chr. - I p. Chr.) nu a fost descoperită nici o necropolă importantă a populației de rând, ci numai unele grupuri de morminte tumulare (ex., Popești). Acest fenomen este greu de explicat deoarece vorbim de o perioadă de maximă densitate și extindere a așezărilor și de cercetări arheologice intense.

În arealul de care ne-am ocupat au fost descoperite, îndeosebi fortuit, de-a lungul timpului și numeroase tezaure monetare, ca cele de: tetradrahme Macedonia Prima și Thasos de la Suseni și Bogați; monede de tip Vârteju-București la Vrănești și Valea Danului (jud. Argeș), Căscioarele-*Ostrovel* (jud. Călărași), Adâncata (jud. Dâmbovița); tetradrahme de Thasos la Chiselet, Belciugatele, Tămădăul Mare, Valea Presnei, Ulmu și Boșneagu (jud. Călărași), Brâncoveanu (jud. Dâmbovița). În *Anexa 2* am actualizat informațiile privitoare la necropole, descoperiri funerare izolate, tezaure și descoperiri izolate importante.

Prin proiectul nostru am realizat actualizarea informațiilor despre așezărilor getice din Muntenia central-estică, atât prin creșterea semnificativă a numărului celor cunoscute, cât și completarea datelor despre altele, am propus o nouă clasificare tipologică și, în unele cazuri, am detaliat cronologia acestora. Am realizat 13 hărți geografice cu răspândirea descoperirilor getice (așezări, necropole, descoperiri funerare izolate, tezaure, descoperiri izolate importante) din Muntenia central-estică, atât pe întreg arealul (Pl. 1, Pl. 2), cât și pe județe (Pl. 3-13).

Prin amplasarea pe hartă (Pl. 1) a așezărilor (nefortificate, fortificate, cetăților), necropolelor, descoperirilor funerare izolate și a tezaurelor s-au putut completa informațiile despre prezenta geților în anumite zone (unde nu avem habitat), posibilele căi de circulație și schimburi comerciale ale comunităților locale cu lumea greco-romană. Din cele 364 de așezări getice reprezentate pe hartă (Pl. 1), 20 sunt fortificate, 9 sunt cetăți, iar cele mai numeroase sunt nefortificate și neprecizate.

De asemenea, am încercat prezentarea tipurilor de structuri de locuire, a amenajărilor gospodărești și a organizării interne din așezări. Am actualizat bibliografia pentru așezările getice din Muntenia central-estică și am adus la zi informațiile legate de acest areal.

Avem speranța că prin demersul nostru au fost atinse obiectivele propuse privind cunoașterea habitatului populației getice din Muntenia central-estică. Informațiile privitoare la civilizația getică din acest areal pot fi, desigur, completate și actualizate prin viitoarele cercetări sistematice, preventive și de suprafață.

VI. 1. BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Babeș 2010 = Mircea Babeș, *Stațiunea geto-dacă de la Cârломănești: dava sau centru religios?*, Mousaios, XV, 2010, p. 123-146.

- Bichir 1984** = Gheorghe Bichir, *Geto-dacii din Muntenia în epoca romană: monografie*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1984.
- Comșa 1986** = Maria Comșa, *Un cuptor getic de ars oale de la Radovanu*, CCDJ, II, 1986, p. 143-153.
- Conovici 1985** = Nicolae Conovici, *Așezări fortificate și centre tribale geto-dacice din Muntenia (sec. IV î.e.n - sec. I e.n.)*, Istros, IV, 1985, p. 71-88.
- Crișan 1993** = Ion Horațiu Crișan, *Civilizația geto-dacilor*, vol I-II, Editura Meridiane, București, 1993.
- Dupoi, Sîrbu 2001** = Vasile Dupoi, Valeriu Sîrbu, *Incinta dacică fortificată de la Pietroasele - "Gruiu Dării"*, jud. Buzău, vol. I, Editura ALPHA, Biblioteca Mousaios, Buzău, 2001.
- Frînculeasa et alii 2007-2008** = Alin Frînculeasa, Daniel Garvăn, Mădălina Frînculeasa, Bogdan Voicu, Ion Adamescu, *Descoperiri arheologice în bazinul râului Cricovul Sărat*, jud. Prahova, AMIAP, III-IV, 2007-2008, p. 47-100.
- ****Geografia României*, vol. V, Editura Academiei Române, București, 2005.
- Glodariu 1983** = Ioan Glodariu, *Arhitectura dacilor - civilă și militară (sec. II î. e. n. - I e. n.)*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1983.
- ****Istoria Românilor*, vol.I, București, Editura Academiei Române, 2018.
- Măndescu 2006** = Dragoș Măndescu, *Cetățeni. Stațiunea geto-dacă de pe valea Dâmboviței Superioare*, Editura Istros, Brăila, 2006.
- Nicolăescu 2015** = Monica Nicolăescu, *Abordări interdisciplinare asupra așezărilor și cetăților geto-dacice din Muntenia (sec. II a. Chr. - I p. Chr.)*, Editura Academia Română. Centrul de Studii Transilvane, Cluj Napoca, 2015.
- Olteanu 2002** = Gheorghe Olteanu, *Repertoriul arheologic al județului Dâmbovița, I (A-M)*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2002.
- Olteanu et alii 2003** = Gheorghe Olteanu, Ovidiu Cârștina, Denis Căprăroiu, *Repertoriul arheologic al județului Dâmbovița, II*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2003.
- Popescu-Spineni 1978** = Marin Popescu-Spineni, *România în izvoarele geografice și cartografice*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978.
- Preda 1973** = Constantin Preda, *Monedele geto-dacilor*, Editura Academiei Republicii Socialiste Romania, București, 1973.
- Preda 1985** = Constantin Preda, *Cu privire la data și cauzele dispariției unor davee geto-dacice sud carpatice*, TD, VI, 1-2, 1985, p. 86-92.
- Rența 2003-2004** = Elena Rența, *Așezarea getică de la Bucu-Pochină, județul Ialomița (sec. IV-III a. Chr.)*, I, Ialomița, IV, 2003-2004, p. 137-185.
- Roșu 1973** = Alexandru Roșu, *Geografia fizică a României*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1973.
- Schuster, Popa 2008** = Cristian Schuster, Traian Popa, *Mironești, I. Locuri, cercetări arheologice și personaje istorice*, Editura Pelican Publishing House, Giurgiu, 2008.
- Schuster et alii 2012** = Cristian Schuster, Traian Popa, Vasile Barbu, *Cercetări arheologice în bazinul Argeșului*, Bibliotheca Musei Giurgiuvensis, VI, Giurgiu, 2012.
- Sîrbu 1996** = Valeriu Sîrbu, *Dava getică de la Grădiștea, județul Brăila I*, Editura Istros, Brăila 1996.
- Sîrbu 2006** = Valeriu Sîrbu, *Oameni și zei în lumea geto-dacilor - mărturii arheologice// Man and Gods in the Geto-Dacians World - archaeological testimony -*, Editura C2 Design, Brașov, 2006.
- Sîrbu 2019** = Valeriu Sîrbu, *Structuri de locuire și gospodărești, ateliere și gropi de cult în așezarea geto-dacică (sec. II-I a. Chr.) de la Grădiștea, jud. Brăila*. In: (Eds. A. Zanoci, M. Băț, A. Țârlea, S-C. Ailincăi) *Archeological structures from the Iron Age settlements in the Tisza-Dniester region*, Proceedings of the Saharna Summer Colloquium July 12th-15 h, 2018, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2019, p. 105-136.

Sîrbu, Florea 1997 = Valeriu Sîrbu, Gelu Florea, *Imaginar și imagine în Dacia preromană*, Editura Istros, Brăila, 1997.

Sîrbu, Damian 2017 = Valeriu Sîrbu, Paul Damian, *Căscioarele-D'aia parte - un centre résidentiel gétique au Bas Danube (IVe-IIIe s. av. J.-C.* In: (Eds.: Aurel Zanoci, Valeriu Sîrbu, Mihail Băț), *Fortificațiile din epoca fierului în spațiul tiso-nistean - Materialele colloquium-ului de vară de la Saharna, 14-17 iulie 2016// Proceedings of Saharna Summer Colloquium Iron Age fortifications on the Tisa-Dniester space, July 14th - 17th, 2016*, Editura Istros a Muzeului Brăilei "Carol I", Chișinău - Brăila, 2017, p. 149-186.

Sîrbu et alii 1996 = Valeriu Sîrbu, Paul Damian, Alexandrescu Emilian, Elvira Safta, Oana Damian, Stănică Pandrea, Alexandru Niculescu, *Așezări din zona Căscioarele - Greaca - Prundu. Mileniile I î.Hr.-I d.Hr.*, Editura Istros, Brăila, 1996.

Sîrbu et alii 1997b = Valeriu Sîrbu, Cristian Schuster, Traian Popa, *Noi descoperiri getice din județul Giurgiu*, Istros, VIII, 1997, p. 237-257.

Sîrbu et alii 2020 = Valeriu Sîrbu, Nicolae Conovici, Ioan Cernău, *Sacred area in the Dacian dava from Crăsanii de Jos-Piscul Crăsanii (Ialomița County)*. In: (Eds. V. Sîrbu, A. Pețan) *Temples and Cult Places from the Second Iron Age in Europe, Proceedings of The 2nd International Colloquium "Iron Age Sanctuaries and Cult Places at the Thracians and their Neighbors"*, Alun (jud. Hunedoara), 7th-9th May 2019 (Alun: Editura Dacica 2020), p. 179-207.

Trohani 1986 = George Trohani, *Noi cercetări arheologice de suprafață pe valea Mostiștei*, CCDJ, 2, 1986, p. 15-37.

Trohani 1992-1994 = George Trohani, *Așezări geto-dacice apărute natural și fortificate din Muntenia*, Sargeția, XXV, 1992-1994, p. 65-75.

Trohani 2006 = George Trohani, *Locuirea getică din partea de nord a Popinei Bordușani (com. Bordușani, jud Ialomița)*, vol I, Editura Cetatea de Scaun, Tîrgoviște, 2006.

Trohani 2006a = George Trohani, *Locuirea getică din partea de nord a Popinei Bordușani comuna Bordușani județul Ialomița*, vol II, Editura Cetatea de Scaun, Tîrgoviște, 2006.

Turcu 1979 = Mioara Turcu, *Geto-dacii din Câmpia Munteniei*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979.

Udrescu 1989 = Ștefan Mircea Udrescu, *Vînătoarea la geto-dacii din sud-estul României; date zooarheologice*, TD, X, 1989, p. 197-202.

Vulpe 1966 = Radu Vulpe, *Așezări getice din Muntenia*, Editura Meridiane, București, 1966.

<https://mapire.eu/en/map/secondsurvey-wallachia/8> (accesat: 21.04.2020).

https://ro.wikipedia.org/wiki/Harta_-_Constantin.png (accesat: 21.04.2020).